

Oude Bas

Oude Bas was al op jaren gekomen toen de eerste wereldoorlog nog niet helemaal geëindigd was. Op de buitenplaats van de schatrijke heer Manger heeft men hem jarenlang zien gaan van de tuin naar de keuken, waar hij elke dag op de vaste tijd, het mandje met verse groenten aan Mina, de keukenmeid, heeft afgegeven.

Sinds de dood van zijn vrouw woonde Bas in zijn eentje in de grote tuinschuur, waar hij een plekje keurig heeft af geschut voor zijn privé. Behalve dat hij in de keuken van het grote huis zijn natje en droogje gereed vond, leefde Bas zijn eigen leven. Met de vijf guldens, die hij per week als tuinbaas van mijnheer Manger ontving, kon Bas wel rondkomen. Het meubilair was niet mooi, een bed, een tafel, wat stoelen, het portret van zijn vrouw aan de wand en een lessenaar waarop gebonden in leren band met koperen sloten de oude statenbijbel lag.

Boven die lessenaar hing de koperen petroleumamp, die in de sombere schuurwoning het licht gaf als Bas in de Bijbel las. Zo was het dagelijks leven van Bas, de tuinbaas van de schatrijke heer Manger. Bas was rijker dan zijn baas, maar wie wilde dat nu geloven? Zo hier en daar een enkeling in de omgeving wist iets van de rijkdom van de tuinbaas af. Soms, als hij zoals hij het zelf noemde, zijn zaken weer eens had mogen nazien, sprak hij wel eens van zijn rijkdommen. Maar de meeste mensen lachten daarom. Je kon toch ook heus van Bas het goud niet afscheppen. De koetsier van de buitenplaats meende het beter te weten dan Mina en zei: "Tevredenheid is ook rijkdom", maar Mina lachte die man in zijn gezicht uit. "Wat kun jij dan voor tevredenheid kopen?" Ze werden het dan altijd wel weer eens.

Bas stond met zijn pet in de handen op de mat van de kamer. "Mijnheer heeft me laten roepen?" "Jawel Bas, zeg eens, hoe oud ben jij al?" "Door genade mag ik acht en zestig jaren tellen, mijnheer." "Zo Bas, dat is al een hele leeftijd. Ik wilde je wat rustige jaren bezorgen, Bas. Er moet een jonge kracht op de plaats komen en nu wilde ik jou maar een pensioentje geven. Wat denk je daarvan?" Het was stil in het vertrek. Bas beefde over heel zijn lichaam. Moet hij weg? De gedachten flitsen razend snel door hem heen. "Je kunt natuurlijk in de schuur blijven wonen, Bas. Ik weet dat je aan dat plekje gehecht bent. Maar je zult verder voor jezelf moeten zorgen. Ik zal je zes gulden per week geven zolang je nog leeft. Me dunkt, daar kun jij toch wel van rond komen. Uit de moestuin kun je vrij halen wat je nodig hebt." Ver weg hoorde Bas die stem "Ja, ja, mijnheer, dat kan wel. Mag ik nu gaan?" "Goed, dat is dan afgesproken. Met 1 september komt de nieuwe tuinbaas, dan ga jij het er maar eens van nemen."

Gebroken gaat Bas naar de tuin. Alles doet hij verkeerd die dag. Het wil niet meer. Weg uit zijn werk en uit zoveel waaraan hij gewend is. Hoe zal dat moeten? Wacht, hij moet nodig met de groenten naar de keuken. Mina zal wachten. Mina neemt de mand zonder spreken van hem over. Ze foetert niet eens om zijn laat komen. Ze kijkt hem maar aan en in haar ogen blinken tranen. Dan barst ze opeens uit: "Bas, wat moet je nou? Laat jij je zo maar door die rijke hans op het natte stro leggen? Je hebt een bed van fluweel aan hem verdiend." Bas kijkt haar aan met zijn goedige glimlach. "Mina, Bas heeft niks verdiend. De Heere heeft altijd gezorgd en wat ik van Hem gekregen heb, is veel meer waard dan de hele wereld aan goud en zilver bij elkaar kan brengen. Kijk eens Mina, toen ik een jongen van achttien jaar was - nee Mina, nu moet je niet wegllopen - toen zei de Heere op een morgen tegen me: "Door lijden zul je geheiligd worden en door verdrukking zul je ingaan." En daarvan heb ik in mijn leven het nut

mogen inzien. En zie je, Mina, als ik nu terug zie op die weg, dan heeft de Heere het met dat lijden en die verdrukking altijd nog doen meevallen. Zoals jij daar even sprak, heb ik ook wel eens gepraat, maar de Heere heeft vandaag al weer gezorgd dat het bij mij niet over de lippen gekomen is. Dacht jij, dat de Heere Zich vergissen zou?" Een bittere trek lag over Mina's gezicht. "Jij altijd met je geloof!" Maar daar had ze meteen alweer spijt van.

"Bas, we zullen jou wel helpen hoor." Langs het tuinpad liep hij terug naar zijn huisje en stond dan stil, de pet van zijn hoofd: "U laat Bas niet verhongeren, Heere. Dat zou dan toch voor het eerst zijn. Maar waardig ben ik dat wel!"

De "nieuwe" liep door de groentebedden. Hij bracht verandering op verandering aan. Uit het raampje van zijn schuurwoning keek Bas dat maar eens aan. De kerel scheen er wel verstand van te hebben, dat geloofde hij wel. Veel zat Bas nu over zijn oude Bijbel gebogen en dat gaf hem blijdschap. Mina praatte over hem met de "nieuwe", dat begreep Bas wel. Sinds hij beslist geweigerd had iets aan te nemen, waaraan Mina niet eerlijk gekomen was, ontweek ze hem. Maar dat deerde hem niet, hij had vrede in zijn consciëntie. Zou hij zulk een groot kwaad doen en zondigen tegen God? Toen hij haar dat gezegd had, was Mina rood aangelopen en was kwaad uit de schuur gegaan. De koetsier probeerde hem ook al over te halen. "Zeg Bas, jij hebt mij altijd verteld, dat alles voor Gods volk is. Waarom neem jij dan zo'n ondankbare houding tegenover Mina aan?" Bas keek hem eens aan en zei: "Ja, alles is voor Gods volk, maar niet voor de tijd. Je moet weten, koetsier, dat onze erfenis is weggelegd en veilig bewaard in de hemel. En uit die erfenis krijgen we op aarde zoveel als we nodig hebben. Maar van de duivel neem ik geen stuk brood aan!" "Dan moet je het zelf maar weten", antwoordde de koetsier.

Het liep tegen kersttijd. De tuinbaas en de keukenmeid waren druk in de weer voor al de gasten, die op het huis zouden komen logeren. Bas zit voor de Bijbel en leest. Hij houdt aandachtig zijn vinger bij de regels. Buiten is het donker, maar binnen knapt het hout vrolijk in de oude kachel. Er wordt op de deur geklopt. "Binnen!" roept Bas. De tuinbaas komt in de schuur. Hij draagt een zak in de hand. "Zo Bas", zegt de man, "ik heb hier wat lekkers voor jou." Hij legt de zak op tafel en haalt er een wild konijn uit. "Dat is voor jou, Bas, ze eten er daar ook goed van en jij zult je konijnenboutje ook niet ontlopen." "Hoe kom jij daar aan?" vraagt Bas. "Nooit naar de bekende weg vragen, Bas, maar aanpakken en opeten." Bas keert zich met een ruk om en zegt: "Ik pak niets aan en eet niets op, waarvan ik niet weet vanwaar het komt, begrijp je dat?" De man wordt nu spierwit van woede. "Hebben of niet!" snauwt hij. Maar Bas antwoordt kalm: "Ik zal het zelf wel aan mijnheer vragen of hij het goed vindt. Dat jij konijnen strikt, doe je alleen omdat je bang bent, dat bij schieten mijnheer zal vragen waarop je geschoten hebt. Maar dat konijn is niet van ons, begrijp je me?" De ogen van de man flitsen boos als hij zegt: "Heb jij het hart eens dat je iets aan mijnheer daarvan zegt, lelijke fijne. Mina zei het me al, hoe je was. Schijnheilige vrome kwast. Verhonger dan voor mijn part!" Met een smak werpt hij de deur achter zich dicht en verdwijnt.

Bas is ontroerd. Het konijn ligt nog op de tafel. Peinzend blijft Bas zitten. Dan zegt hij hardop: "Lieve Koning, dat hebt u toch ook gehoord. Ik mag dat toch niet aanpakken. O, bewaar me voor de listige duivel dat ik niet zondig tegen U."

Hij heeft niet eens gemerkt, dat er weer iemand is binnengekomen. De sneeuw maakt elke voetstap onhoorbaar. Hij schrikt op en daar ziet hij mijnheer staan. Het blijft even stil. "Bas,

tegen wie sprak je?" "Tegen de Heere, mijnheer." Mijnheer Manger gaat aan de tafel zitten en kijkt naar het konijn. "Wat is dat, Bas?" Het blijft nog even stil. "Mijnheer moet niet boos worden", zegt hij rustig, "de tuinbaas heeft dit diertje gevangen en liet het hier op tafel liggen." "Kom Bas, dat vind ik mooi van je, dat jij die schelm nog wilt sparen. Ik heb alles gehoord en zal weten wat me te doen staat." "De mens is in zonde ontvangen en geboren, mijnheer. Verwacht nooit veel van jezelf en je ondergeschikten, want we zijn tot alles in staat." "Ik weet wat je zeggen wilt, Bas, spaar die man, is het niet zo? Maar luister naar me. Als hij het je echt had gegund, dan sloot ik mijn ogen voor dat onnozele konijn. Maar het is opzet om jou in je godsdienst te treffen en dat wil ik niet. Ik zal hem niet ontslaan, maar hij zal het toch weten." Dank je, mijnheer. Doe maar zachtjes met hem."

Mijnheer Manger staat op en geeft Bas een hand. "Bas, jij bent rijker dan ik. God zegene je. Luister eens: Ik heb tegen Mina gezegd, dat ze een goed maal voor je moet klaar maken. Ik had je dat in de keuken willen laten gebruiken, omdat het kerstfeest is. Maar daar zit jij natuurlijk nu niet meer op je gemak, want ik weet alles. Daarom zullen wij dat samen in jouw schuurtje doen." "Dat wil ik wel, mijnheer, op één voorwaarde." "En die is?" "Dat we samen bidden en lezen uit Gods woord."

Vragend kijkt hij de rijke Manger aan. Mijnheer Manger knikt. Nog nooit is hem dat overkomen en zal hij nu? Enfin, wie ziet het? Daarom, het is goed. De tafel wordt door Mina gedekt. Ze doet het zwijgend. Mijnheer Manger staat erbij. Kostelijk is de maaltijd, die op tafel wordt gezet. Nooit zijn er zulke dingen in het leven van Bas geweest. Als Mina is weggegaan, zetten ze zich aan tafel. Het meegebrachte zilver fonkelt in het zwakke licht van de petroleumlamp. "Nou Bas, wil jij dan bidden?" Mijnheer vouwt voor het eerst in zijn leven de handen, waaraan dikke gouden ringen prijken. Bas bidt, kort en zakelijk. Dan beginnen de beide mannen te eten en ondertussen vertelt Bas uit zijn leven. Nog nooit is daar in dat schuurtje zoveel goeds van God gesproken en gehoord. Het kostelijk kerstmaal komt niet half tot zijn recht. Als Bas uit de Bijbel heeft gelezen, gaat hij Gods woord aan mijnheer verklaren en deze luistert aandachtig. Hij verwondert zich over dat oude mannetje, dat zoveel kennis blijkt te bezitten van God en Zijn woord. Dan doet Bas nogmaals een gebed. Mijnheer Manger staat op en zal gaan vertrekken. Bas, ik heb nooit geweten, dat jij zo gelukkig was. Wat ik nog zeggen wil, ik zal je pensioentje wat verhogen." Maar Bas schudt zijn hoofd. "U heeft veel, mijnheer, maar zult u er aan denken, dat dit toch maar het portie van Ezau is? Het komt aan een eind mijnheer. Maar ik heb door genade alles en dat is Jakobs deel. Dat is oneindig!" Mijnheer Manger gaat naar huis. Hij denkt aan de woorden van Bas: Ezau's deel. Zal hij ook eens wat meer in die Bijbel gaan lezen? De man heeft gelijk, wat is aardse rijkdom tegenover dat geluk dat hij bezit?

"Mina!" "Ja, mijnheer?" "Wil je voortaan elke avond het eten naar Bas brengen? Je kunt het ook aan de tuinbaas vragen." "Ja mijnheer." Maar voor het oudejaarsavond is, komt de tuinbaas verbijsterd in de keuken. Het pannetje heeft hij in de hand en zet het wezenloos op de tafel. "Bas ligt dood op zijn bed!" Hij schreeuwt het uit Mina gaat er even bij zitten. Bas dood? Dan rent ze naar het schuurtje.

Ja, daar ligt hij, de handen gevouwen op zijn borst. De vertrouwde glimlach om de mond. Bas is ingegaan in de vreugde zijns Heeren. Zijn sterven is een prediking geworden! Op één der eerste dagen in het nieuwe jaar is Bas uitgedragen. Op uitdrukkelijk bevel van mijnheer Manger vanuit zijn nederige schuurwoning. Maar de koetsier ment de paarden van de

lijkwagen en daar achter rijden in de koetsen de familieleden van Bas. Niet zijn aardse, want die had hij niet. Maar een stoet van allen, die Gods Naam beminnen! Verbazing beving allen, die het zagen, hoe zulk een bijna vergeten man als oude Bas is geweest, opeens zoveel belangstelling heeft. En bij dat graf moet de wereld zwijgen. Voor oude Bas is het voor eeuwig Nieuwjaar geworden!

Dan zingen zij, in God verblijd,
Aan Hem gewijd,
Van 's Heeren wegen;
Want groot is 's Heeren heerlijkheid,
Zijn majesteit,
Ten top gestegen;
Hij slaat toch, schoon oneindig hoog,
Op hen het oog,
Die need'rig knielen;
Maar ziet van ver met gramschap aan
Den ijd'len waan
Der trotse zielen.

Uit: Verhalen rond kerst en Nieuwjaar uitgegeven door "CEDEE"